

11. Kaupunginarkisto

Yleiskatsaus

Asiakirjahallinnossa on noussut yhä keskeisemmäksi kysymys seulonnan tehostamisesta. Riittävän selvät ohjeet asiakirjain hävittämisestä ovat välttämättömät, jotta seulonta onnistuisi. Kunnallista asiakirjahallintoa koskeva sisäasiainministeriön valtionarkiston yleisohjeena antama päätös eräiden kunnallisten asiakirjain hävittämisestä on v:ltta 1956, Helsingin osalta kaupunginvaltuusto vahvisti sen 18.6.1958. Päätös on osittain erittäin yksityiskohtainen asiakirjanimikkeisiin ulottuva ja siksi eräiltä osin pahasti vanhentunut. Jo pitkään on pidetty tarpeellisena sen osittaista uudistamista nykytilannetta vastaavaksi.

Kaupunginarkisto yritti lähes virastokohteisesti selvittää eri asiakirjaryhmien säilytystarpeen ja laati sen pohjalta muutosehdotuksensa, jonka valtionarkisto pääpiirteisään hyväksyi. Lopullisen muotonsa seulon-taesitys sai heti kertomusvuoden alussa ja lähetettiin 12.2.1971 valtuuston vahvistettavaksi. Valitettavasti sitä ei kertomusvuoden kuluessa saatu valtuustokäsittelyyn, eikä voitu vielä ryhtyä sen pohjalta laatimaan virastokohtaisia hävittämissuunnitelmia, kuten kaupunginarkiston tarkoituksena oli tähän suurusuuntaiseen työhön ryhtyessään.

Kaupunginarkisto suoritti vuosina 1968—1970 laajan tutkimuksen eri hallintokuntien piirustus- ja kartta-aineiston mikrofilmaus-

tarpeesta. Koska arkistofilmausala on nopeasti kehittyvä ja voidaan odottaa myös kustannusten alenevan uusien laitteiden myötä, kaupunginarkisto ei esittänyt välitöntä varmuus- ja käyttöfilmaukseen ryhtymistä, vaan piti parhaana seurata tilanteen kehitystä. Asia joutui uuteen vaiheeseen maistraatin pyydettyä lausuntoa 500 000 piirustusta käsittävän arkistonsa mikrofilmaustarpeesta ja -kustannuksista.

Kysymys kytkeytyi läheisesti mikrofilmausta koskevaan kokonaisratkaisuun ja siksi kaupunginarkisto, joka henkilökuntansa vähälukuisuuden takia ei voinut ottaa tämänlaatuista erikoistehtävää suorittaakseen, esitti erillisen toimikunnan asetettavaksi tehtävänä selvittää ensisijaisesti kaupungin teknisten piirustusten mikrofilmauskysymys ja laatia ehdotus sen tarkoituksenmukaisimmasta suoritustavasta. Mikrofilmaustoimikunta asetettiin 21.6.1971 ja kaupunginarkiston edustaja toimii sen sihteerinä.

Kauan vireillä ollut kysymys sairaalain keskusarkiston perustamisesta joutui ratkaisuvaiheeseen kertomusvuoden lopulla. Kaupunkisuunnitteluviraston eräiden osastojen käyttöön ostettiin talo Nilsiänk. 6, jonka tilankäyttösuunnitelmassa sairaalain keskusarkistoa varten varattiin kaksi kellarikerrosta sekä toimisto- ja järjestelytilat 1. kerroksessa. Aloite keskusarkiston perustamisesta tehtiin kaupunginarkiston taholta jo v. 1969, sen jälkeen kun sairaalain asiakirjoille varatut

11. Kaupunginarkisto

tilat kaupunginarkistossa alkoivat olla loppuun käytetyt. Vuoden 1973 kuluessa toimintansa aloittava sairaalain keskusarkisto on suunniteltu muodostettavaksi kaupunginarkiston osastoksi, johon sijoitetaan paitsi sairaalain myös huoltolaitosten johtokunnan alaisten sairas- ja vanhainkotien sekä terveydenhoitoviraston niiden osastojen asiakirjat, jotka liittyvät läheisesti potilaan hoidon kannalta tärkeisiin, sairaaloissa nyt oleviin asiakirjoihin.

Toiminta kunnallisena keskusarkistoviranomaisena

Lausuntoja annettiin asianomaisten pyynnöstä mm. satamalaitoksen arkistohoidon järjestämisestä 31.3., maistraatin rakennuspiirustusten mikrofilmauksesta 17.5. ja sähkölaitosta koskevasta asiakirjojen arkistointiohjeesta 21.4. Kaupunginarkiston kannalta tärkein *aloite* oli esitys kaupunginvaltuustolle eri hallintokuntien asiakirjoja koskevien seulon-
taohjeiden vahvistamisesta 12.2. Kaupungin piirustusarkistojen mikrofilmauksen suunnittelusta tehtiin aloite 28.5.

Virastojen ja laitosten arkistohoitoon kohdistuva valvonta. Kaupunginarkisto on pyrkinyt 10-vuotiskausittain suorittamaan kaikkien hallintokuntien asiakirja-aineiston yleisinventoinnin. Sen tarkoituksena on varsinaisten arkistotarkastusten ohella muodostaa käsitys kaupungin koko asiakirjahallinnosta, sen tilantarpeesta ja seulontamahdollisuuksista. Sairaalalaitosta koskeva yleisinventointi suoritettiin 1968—1969 ja sen pohjalta alettiin lopullisesti suunnitella sairaalain keskusarkiston perustamista. Yleisinventoinnin kohteina olivat kertomusvuonna kaupunginkanslia, lähinnä kaupunginvaltuuston ja -hallituksen asiakirjat, ulosottovirasto, kiinteistövirasto, rakennus- ja kaupunkisuunnitteluvirasto sekä sähkölaitos.

Arkistotarkastusten yhteydessä on kaupunginarkiston taholta kiinnitetty jatkuvasti

huomiota karttojen ja piirustusten käsittelyssä, säilytyksessä ja järjestämisessä ilmenneisiin puutteisiin. Koska on kysymyksessä kaupungin kehitykselle tärkeä ja laatimiskustannuksiltaan kallis arkistoaineisto, on sen säilyminen ja myöhempi käyttö varmentettava. Sentähden aloitettiin ihan kertomusvuoden lopulla toimintapistekohtainen piirustusten ja karttojen yleisinventointi sekä säilytystarpeen selvittäminen. Vuoden päättyessä oli inventoitu vesilaitoksen, liikennelaitoksen, metrotoimiston ja kiinteistöviraston kartat ja piirustukset. Kun inventointi on suoritettu, on kaupunginarkiston tarkoitus yhteistoiminnassa hallintokuntien kanssa saada luoduksi kullekin niiden tarpeita parhaiten palvelevat luettelointiperusteet sekä neuvotella edullisimmista säilytystavoista. Näin kerätyt tiedot ovat välttämättömät myös mikrofilmaustoimikunnalle.

Arkistohoidon valvontaan liittyen vahvistettiin arkiston järjestämiskaavat rakennusviraston talorakennusosastolle ja sähkölaitoksen henkilö-, laskenta-, lakiasia-, tarkastus-, laskutus-, sähkönnmyynti-, mittari- ja tariffitoimistolle sekä konttorille ja jakeluosastolle. Yhteistoiminnassa tietojenkäsittelykeskuksen kanssa uudistettiin laitoksen koko arkistointimenettely ja vahvistettiin lopullinen järjestämiskaava ja siihen liittyvä hävittämissuunnitelma.

Tärkeänä renkaana hallintokuntien arkistohoidon valvonnassa ja kehittämisessä ovat virastoarkistohoitajat, joiden kouluttamisesta kaupunginarkisto on parhaansa mukaan yrittänyt huolehtia. Kaksi henkilöä suoritti pitemmän arkistokurssin ja lisäksi oli kaksi henkilöä perehtymässä kaupunginarkiston tehtäviin ja toimintaan 2 viikon ajan. Useita eri ryhmiä kävi lisäksi tutustumassa arkiston tiloihin eri elinten toimesta pidettyjen arkistohoitokurssien yhteydessä.

Henkilökunta. Kaup.ark.hoit. Sylvi Möller siirtyi eläkkeelle 31.12.1971. Hän tuli olleeksi kaupunginarkiston palveluksessa 25 vuotta, joista viimeiset 3 vuotta kaupunginarkiston-

hoitajana. Hänen seuraajakseen valittiin 7.12. ark.hoit. Sirkka Impola. Tp. arkistoneuvoja Mikko Mäkikärki oli virkavapaana 1.12. lähtien toisen viran hoitamisen takia. Hänen sijaisekseen määrättiin ark.järj. Tuula Saksa ja viimeainitun sijaiseksi ark.järj. Aili Taskula.

Kurssit, kokoukset ja virkamatkat. Kaup. ark.hoit. Sylvi Möller osallistui virastopäälliköiden neuvottelupäiviin Aulangolla. Ark. hoit. Sirkka Impola suoritti ATK-peruskurszin, ark.aman. Teemu Aalto kokous- ja neuvottelutaidon kurssin, ark.järj. Kalke kunnallishallinnon ja Niskanen johtamistaidon kurssin. Molemmat viimeainitut suorittivat lisäksi valtionarkiston alemman arkistotutkinnon.

Henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämällä kursseilla ja toimistokoulussa toimivat luennoitsijoina Impola, Kalke, Niskanen ja Saksa. Ark.hoit. Impola luennoi kirjaamisesta ja arkistohoidosta Kemin kaupunginhallituksen koulutustoimikunnan kursseilla huhtikuussa ja ark.aman. Aalto Liikearkistoyhdistyksen jatkokursseilla.

Kaupunginarkisto on aina pitänyt tärkeänä osallistumista pohjoismaisille arkistopäiville, jotka pidetään joka 3. vuosi. Vuonna 1971 arkistopäivät pidettiin Kööpenhaminassa 7.—8. ja ark.hoit. Impola oli mukana kaupunginarkiston edustajana. Matka tehtiin virkamatkana.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasiirot ja arkiston kasvu. Seuraavat kaupungin virastot ja laitokset siirsivät asiakirjojaan kaupunginarkistoon: asutuslautakunta, elintarvikekeskus, kaupunginhallituksen järjestelytoimisto, keskusvaalilautakunta, kiinteistöviraston kaupunkimittaosasto, kadunnimikomitea-nimistötoimikunta, lastensuojeluvirasto, Puu-Käpylä komitea, ruotsin- ja suomenkielisten kansakoulujen

kansliat, sukupuolitautilien poliklinikka, Valilan ammattikoulu ja verovirasto.

Kaupungin sairaaloista ja hoitolaitoksista siirsivät asiakirjojaan Aurooran ja Marian sairaalat, tuberkuloositoimisto ja Koskelan sairauskoti. Kaupunginarkistoon vastaanotettiin asiakirjoja kaikkiaan 559 hm. Virastojen ja laitosten osuus oli 348 hm, sairaalain ja hoitolaitosten 195 hm ja yksityisten 16 hm.

Lahjoituksena saatiin matkatoimistovirkailija Georg Golovinilta hänen sukuaan koskevaa aineistoa sekä tutkielmia eräistä taiteilijoista. Suomen Naisyhdistys talletti vanhimman arkistonsa kaupunginarkistoon.

Sisäiseen toimintaan kuuluvat asiat. Kaupunginarkistossa järjestettiin ja luettelotiin seuraavien virastojen arkistoasiakirjat: elintarvikekeskus, esikaupunkitoimikunta, Jäähallin rakennustoimikunta, Helsingfors svenska ungdomsråd, puutavara- ja polttoainetoimisto, tiede- ja kirjallisuusapurahojen jakotoimikunta ja työväenopiston kansakoulu. Maistraatin arkiston useita vuosia jatkunut järjestelytyö saatiin päätökseen. Luetteloa täydennettiin laajahkolla maistraatin organisaation kehitystä ja tehtäviä valaisevalla historiikilla. Samoin luettelotiin raastuvanoikeuden kaupunginarkistossa oleva arkiston osa. Kunnalliseen veronkantotoimeen liittyvät veroviraston, veronvalmistelukunnan, taksoituslautakunnan ja tutkijalautakunnan arkistot tarkistettiin ja niihin liitettiin kertomusvuonna siirretyt arkistoasiakirjat. Rakennustarkastusviraston piirustusaineiston täydennysosa luettelotiin ja yhdistettiin aikaisemmin siirrettyyn arkistoaineistoon.

Sairaala-arkiston kasvava käyttöpalvelu on sitonut kaupunginarkiston henkilökuntaa entistä enemmän niin, ettei esim. kaupunginhallituksen painettujen mietintöjen kortitusta ole kertomusvuonna ennätetty ensinkään suorittaa.

Käsikirjaston hankintaluetteloon merkittiin vuoden kuluessa painotuotteita yhteensä 556 (ed. v. 729) nidosta. Lahjoituksina saatiin

11. Kaupunginarkisto

painotuotteita yhteensä 51 (40) yksityiseltä, seuralta sekä virastolta ja laitokselta.

Kirjeenvaihto sekä arkiston ja kirjaston käyttö. Saapuneita kirjeitä diaarioitiin 247 (292) ja lähetettyjä 162 (256). Oikeaksi todistettuja toimituskirjoja annettiin asiakkaille 108 (94) ja jäljennöksiä kaupunginarkiston asiakirjoista toimitettiin heille 700 (659).

Asiakaskäyntejä oli 776 (823), näistä ulkomaalaisia 6 (8). Asiakirjoihin perustuvia selvityksiä laadittiin 81 ja erilaisia tiedusteluja hoidettiin 345. Tutkijoita varten otettiin esiin 2 931 (4 387) asiakirjajyksikköä. Virastoille ja laitoksille lainattiin 295 (404) ja sairaaloille 4 030 (3 653) asiakirjajyksikköä. Sairaala-arkistosta annettiin 854 (914) selvitystä ja

tutkijain käyttöön otettiin 48 (216) asiakirjajyksikköä.

Käsikirjastosta tutkijat tilasivat käyttöön-
sä 967 (893) nidettä.

Tulot ja menot. Kaupunginarkiston tulot olivat kertomusvuonna 1 027 (732) mk, josta 884 (694) mk oli sairausvakuutustoimistolta saatuja päiväraha- ja sosiaalivakuutusmaksukorvauksia sekä 143 (38) mk annetuista toimituskirjoista perittyjä lunastusmaksuja.

Kaupunginarkiston menot olivat kaikkiaan 609 090 (590 904) mk. Kaupunginhallitus myönsi lisäksi yleisistä käyttövaroistaan kalustohankintoja varten kaupunginarkistolle 5 578 (901) mk.